

Vil varðveita rættina men ikki Húsgarð

Kommunan reingir aftur veruleikan. Eingin søgulig ella fornfrøðilig lýsing er gjørd um Húsagarð. Hóast talan er um eitt av gomlu húsunum í Havn

Jóhann Mortensen

Um Húsagarð – Mexico – 2

"Givið er, at eitt fólk við ongari søgu, er eitt fátækt fólk." Við hesum orðum leggur Marin Katrina Frýdal frá landi við eini áhugaverdari grein um varðveitingarátøk í Havnini. Greinin í Sosialinum tann 29. mai ber heitið "Varðveitingarátøk í hópatali verða gjørd í Havn"

Forkvinnan í byggi- og býarskipanarnevndini nevni:

- Rættina hjá Eystara Húsagarðsfesti undir Svartafossi,
- Vesturvarða, sum einaferð aftrat er laðaður upp aftur, nú sum ein des,
- Brúnna um Sandá, sum skal hava smíðjujarnsgelendara,
- Stóragarð,
- Fiskastykki yvir á Tórgarði,
- Og harafturat er ætlanin at menna gomlu bygðargøturnar og laða niðurdotnar varðar upp aftur.

"Marin Katrina loypir elegant upp um Húsagarð", letur í einum eldri manni í Havn. Hann er í telefonini sama dag sum Sosialurin kemur út. Haldi í øllum førum, at tað er løgið, at hon ikki tekur upp spurningin, um Húsagarður er varðveitingarverdur ella kki. Húsagarður er annars søguligur. Og er millum elstu hús í Havn, hóast hann er fluttur.

Í bókini hjá sorinskrivaranum, N. Andersen, "Færøerne 1600-1700" er kortmynd yvir Havnina frá 1710. Á henni er Húsagarður einasta hús, sum verður nevnt. Í øllum førum er hann frá hesi tíðini. Men Gudrun Jacobsen, sum var dóttur Júst á Húsum segði mær einaferð, at tann elsti parturin av húsinum var frá 1600-árunum. Løgið, at í huganum hjá býráðsliminum er bara rættin hjá Eystara Húsagarðsfesti niðan fyri Svartafoss er varðveitingar-

verd, men ikki sjálvur garðurin.

Eingin søgulig ella fornfrøðilig kanning

Eg skrivaði eina grein í Sosialinum tann 16. mai um Húsagarð: "Nú rýkur Mexico...". Í greinini varð víst á, at eingin søgulig ella fornfrøðilig lýsing lá í málinum at broyta byggisamtyktina fyri økið millum R. C. Effersøesgøtu og Oknarvegin. Eftir hesi ætlanini skal Húsagarð beinast burtur. Tað undraði meg. Spurdi tí, um hetta ikki eisini var ein mentaligur spurningur, nú Býarsavnið er endurskipað.

Forkvinnan í menta-nevndini, Gunvør Balle, hevur ikki latið við seg koma. Hon hevur annars fleiri ferðir verið frammi í sambandi við tað endurskipaða býarsavnið. Og um dagarnar fegnaðist hon um, at eitt gamalt torvhús í Marknagili er laðað upp aftur og hevur fingið flagtekju.

Eftir at eg skrivaði greinina í Sosialinum, hevði Vikublaðið hjá Miðlahúsinum samrøðu við Tummas Justinussen. Hann er nevndarformaður í Hotel Hafnia, sum skal byggja hotell uppi í Mexico. Í samrøðuni verður sagt, at Tórshavnar kommuna hevði havt fólk at hyggja at Húsagarði. Men bóndahúsini høvdu ikki nakað fornfrøðiligt virði, stóð í greinini.

Søkti um innlit í málið. Í innlitinum verður upplýst, at eingin frá Tórshavnar kommunu hevur kannað húsini. Sagt verður, at slíkt áliggur ikki kommununi, men Tjóðsavninum. Tað vita

tey flestu, sum hava áhuga fyri slíkum. Men tað kundi hugsast, at tá Tórshavnar kommuna viðger málið at beina burtur eitt tað elsta húsið í Havnini, at hon eisini fekk lýst tann søguliga og fornfrøðiliga spurningin.

Men eftir øllum at døma hevur rættin hjá Húsagarði, fiskaplássíð oman fyri Tórsgarðstanga og torvhúsið í Marknagili stórri áhuga.

Annars er tað frálíkt, at býráðslimir eru vaknaðir við atlit at fiskaplássinum Yviri við Strond. Tað munnu vera eini 20-25 ár síðani, at eg gjørdi fólk í kommununi varug við hetta fiskaplássíð. Tá var tað við at grógva til, og als kyns órudd var blakað á stykkið. Tað tykist ofta, tíverri, at býráðspolitikkarar vita lítið um høvuðsstaðin. Men upplýsast kann, at ein leivd frá einum fiskastykki er eisini á Argjahøvda.

Og so sjálvandi ein reinging – manipulation

Eitt mótmæli kom inn um ætlanina at broyta byggisamtyktina í Gundadali og ríva Mexico niður. Ein annar havnarborgari, Bogi Samuelson, mælti til at varðveita hetta økið í Gundadali sum eitt hagagrønt lendi. Ella gera tað til eitt grønt p-øki, tí í Gundadali vanta parkeringspláss.

Byggi- og býarskipanarnevndin viðgjørði mótmælið tann 30. mai, men gekk hvørki mótmælinum ella ynskinum á mæti. Virkandi býararkitekturin, Eyð Strøm, og Marin Katrina Frýdal, forkvinna, hava skrivað undir skjalið.

Nú veit eg frá náttúruoyðingarmálinum á Sundi, at bæði fyrisiting og politikkarar hava lyndi at reingja – manipulera – veruleikan, tá teimum lystir.

So er eisini í hesum máli. Sum grundgeving fyri ikki at ganga mótmælinum á mæti verður víst til Tórshavnar býaratlas frá 2007. Í skjalinum verður sagt: "Í Tórshavnar býaratlasi... eru bóndahúsini ei heldur skrásett sum varðveitingarverd".

Í býaratlassinum hjá mær hevur Húsagarður annars miðalhøgt varðveitingarvirði. Ikki høgt. Heldur ikki lágt. Men miðal. Húsagarður – tó ikki fjósið og hoyggjhúsið – hevur í hvussu er tað reyðliga litbrigdið, sum stendur fyri miðal varðveitingarvirði. Tað merkir, at eisini í hesum máli verður roynt at reingja veruleikan.

Hvør hevur valdið?

Tá arvingarnir á Húsagarði samráddust við Føroya Banka um at selja ognina í Gundadali, vildi bankin ikki lata arvingarnar hava Húsagarð – bóndahúsini – eftir. Bankin vildi hava alt ella einki. Jørð og hús. Síðani hevur bankin bygt eini hús ovast á herðini, og nýliga seldi bankin Smyril Line – ella Hotel Hafnia – lendið og Húsagarð.

Tað er at fegnast um, at menn eru sinnaðir at byggja gistingarhús til økta talið á ferðafólkum. Men tað átti at borið til at funnið eina javnvág millum at byggja nýtt og varðveita søgulig hús.

Tá arvingarnir á Húsagarði royndu at fáa byggisamtyktina fyri økið broytta, lat tað seg ikki gera. Einki bar til, men nú letur tað seg gera. Nú er leyst og liðugt. Hvør ræður? Kapitalurin?

Arkitektur hevur annars sagt mær, at bankin varð lagdur ovast á herðuni, so grøni bleturin millum R. C. Effersøesgøtu og Oknarvegin skuldi fáa frið. Um tað er so, veit eg ikki. Staðfestast má bara einaferð aftrat, at teir grønu blettirnir í bygðum øki í Havnini fækkast í stórum.

Kann Húsagarður flytast?

Eftir at eg skrivaði greinina í Sosialinum í mai, ringdu nøkur um ætlanina hjá Tórshavnar kommunu. Onkur vísti á, at fleiri eldri hús í Havnini eru flutt. Eitt nú Gamla hospital, Sersjantahúsini og gomlu húsini hjá Hans á Lag. – Ber ikki til at flyta Húsagarð, spurdu tey.

Óivað. Men líkt er ikki til, at býráðið hevur áhuga fyri tí. Býráðið hevur heldur ikki latið eina søguliga ella fornfrøðiliga lýsing gera.

Í innlitinum verður m. a. sagt: "Umsitingin hjá Tórshavnar kommunu fer ikki inn yvir hetta, men vísir á, at Tjóðsavnið kann, í samráð við eiganarum av bóndahúsinum, gera avtalu um skráseting, tilfar og at fáa húsini flutt". Tað merkir, at tann søguliga og mentanarlaga spurningin kastar býráðið frá sær.

Framvið R.C. Effersøesgøtu – nærri býnum – er bøur, sum liggur til Eystara Húsagarðsfesti. Hann verður sligin á hvørjum ári. Onkur hevur nevnt møguleikan at flyta bóndahúsini oman

í hetta umhvørvið, og lata hann vera eitt minni um Húsagarð har. Hann er í øllum førum einasta minni um ein bóndagarð í sjálvari Havnini.

Gamli Júst á Húsum noyddist at útvega sær nýggjan bøg í fleiri umførum, tí Havnin vaks. Bóndahúsini lógu tá á Húsabrúgv, haðani tey vórðu flutt í 1939. Tá Júst fekk hetta økið oman fyri Trapputrøðna, ynskti hann at koma undir somu treytir sum traðarmenn. Traðarmenn kundu keypa trøðna, teir høvdu fingið tillutaða, tá ein ávis vídd varð velt. Jarðarmyndugleikin gekk undir yniski hjá Júst. Hann fekk hetta økið til keyps.

Lagt fyri Tjóðsavnið

Havi frætt, at Føroya Fornminnafelag hevur heitt á Tjóðsavnið um at meta um tann fornfrøðiliga spurningin. Um tað er gjørt, ella verður gjørt, havi eg ikki frætt.

Veit ikki, um Húsagarður hevur fornfrøðiligt virði. Afturímóti er hann ið hvussu er ein partur av Havnar søgu.

Tí taka óivað mong undir við Marini Katrinu Frýdal, tá hon sigur: "Givið er, at eitt fólk við ongari søgu, er eitt fátækt fólk. Tað eigur tí at verða lagt í okkum øll um at kenna okkara søgu, tí vit hava skyldu til at bera hesa víðari til børn okkara og eftirkomarar annars".

Nú er áhugavert at frætta, hvat býráðið ger, tá tað skal umrøða málið við aðru viðgerð, áðrenn tað fer í Heilsu- og Innlendismálaráðið.